

GELENEĞİN GELECEĞE AKTARIMINDA EVLİLİK ÖNCESİ ÂDETLER: BURSA ŞEHİRİ KINA GECESİ TAVUK ALMA ÖRNEĞİ WEDDING CUSTOMS THAT TRANSMIT TRADITION: THE CASE OF CHICKEN FEASTING IN BURSA

Sibel AKGÜN*

Öz

Toplumların kuşaktan kuşağa aktararak oluşturdukları âdetleri vardır. Bu âdetler yüzyıllardır bir arada yaşayan toplumların farkındalık ve birlikteliklerinin sembolleri olup, her ortamda ve koşulda değişikliğe uğrasa da devam ettirdikleri davranış bütünüleridir. Bu kapsamda Anadolu'da Türk halkının temeli olan evlilik birlikteliklerinin başlangıcı olan düğünlerde de uyguladıkları âdetler söz konusudur. Bu âdetler Anadolu'nun her yöresinde ve şehrinde o bölgenin kültürüne bağlı olarak farklı detaylar barındırmaktadır. Bursa şehrinde de bu uygulamalar görülmektedir. Çalışmada Bursa şehri örneğinde düğün törenleri sırasında kına gecesinde uygulanan tavuk alma âdeti ele alınacaktır. Bu konuyu ele almadaki amaç bu âdetin kuşaktan kuşağa Anadolu'da uygulanıyor olmasını vurgulamaktır. Çalışmada bu durumun aynı zamanda Bursa şehrinin özelliklerinin de etkili olduğu belirtilecektir. Sonuç olarak, Anadolu'nun kadim kültürü ve geleneklerinin gelecek nesillere aktarılmasında bu tür âdetlerin yaşatılması gerektiğine varılmıştır. Çalışmada ele alınan ritüelle ilgili veriler görüşme yöntemi ile derlenmiştir. Bu yöntemin tercih edilmesinin nedeni sosyal olayların kendine özgü koşullar içinde oluşmasıdır. Çalışma sonucu elde edilen bulgular yorumlama yöntemi kullanılarak değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler

Gelenek, Âdet, Evlilik, Bursa, Tavuk alma

Abstract

All societies have customs within the frame of traditions they formed by handing down from generation to generation. These customs are symbols of togetherness and awareness of societies who have been living together for centuries. They are sets of behaviours maintained even if their particulars change over time. Weddings are the beginning of marriage, which is essential for Turkish people. The Turkish people in Anatolia have also wedding customs that include a variety of details depending on the culture of each district and province of Anatolia. These practices are also seen in Bursa. This study examines the chicken feasting tradition performed after henna nights in Bursa. The aim of handling this subject is to emphasize that this tradition is still performed in the province of Bursa and being handed down from generation to generation. This study determines that the features of Bursa are effective in this continuity. These kinds of customs should be kept alive to hand down the ancient culture of Anatolia from generation to generation. Since this is a qualitative study, references were evaluated using compilation because social events occur in their own specific conditions. The study findings will be subjected to interpretative analysis.

Keywords

Tradition, Custom, Marriage, Bursa, Chicken Feasting

* Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi SBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü Siyasi Tarih Anabilim Dalı, sgulcan@sakarya.edu.tr, ORCID:0000-0002-8290-4227

GİRİŞ

Gelenek, toplumların hayatına yön veren en önemli kavramlardan biridir. Bu kavramın zaman içinde oluşarak gelişmesi ve şekillenmesi söz konusudur. Gelenek, dinamik bir biçimde değişen ve gelişen ancak aynı zamanda sürekliliği ile geleceğe de taşınan bir alandır.

Gelenek, Türk Dil Kurumu (TDK) Sözlüğünde” *Bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar, anane, tradisyon*” olarak tanımlanmaktadır (URL 1).

Metin Ekici, gelenek kavramını halk biliminde, “*Eskiden beri devam edip gelen, gayri resmi yol ve yöntemlerle kazanılan ve kuşaktan kuşağa aktarılan ve zamanın ihtiyaçlarına göre her kuşakta belli ölçüde bireysel yaratıcılığa ve değişmeye ve de gelişmeye izin veren bilgi, hareket ve materyal ürünleri üretme ve kullanma tarzı*” olarak tanımlamaktadır (2008, s. 34).

Taner Tatar’a göre gelenek farklı şekillerde tanımlanmakla birlikte, temel nokta intikal etme noktasında olmasıdır. Bunun sebebi ise kavramın etimolojik olarak anlamının geçmişle bağlantıyı ifade etmesidir. Gelenek yaşayan bir varlık gibidir; iz bırakır ama bu izi indirgenemez. Geleneğin naklettikleri kâğıt üzerine yazılmış kelimeler gibi görülebilir. Ama aynı zamanda insanların ruhlarına kazınmış gerçeklerdir. Tatar’a göre gelenek çoğu sığ ve genel geçer bir biçimde kavrandığı şekliyle örf ve âdetler değil, örf ve âdetler de içerisinde olmak üzere, bir tarihi-kültürel mirasın toplu haliyle bizzat kendisidir. Yani milletin hayatındaki ortak inanç ve pratiklerin düzenlenme biçimidir (2000, s. 200).

Tatar’a göre gelenek, kültürün geçmişini geleceğe bağlayan can damarıdır. Zira gelenek geçmişten süzülerek gelmekte, asırların birikimini bugüne taşımaktadır. Bu özelliği ile donmuş bir kalıp değil, kültürün hayata göre değişmesinin bağlı olduğu köktür; geçmişin değil, bugünün hayatı, düşüncesi, hissiyatıdır. Gelenek geçmişte kalınmadan, geçmişten güç almaktır. Gelenek ile geçmişten alınan güçle bugün inşa edilmekte, yarına ise yeni kuşaklara kullanacağı malzemeyi bırakmaktadır (2000, s. 205).

Gelenek her toplumun tarihsel birikimi içinde şekillenerek kuşaklara aktarılırken, temel özelliği yerel olmasıdır. Yani o toplumun yüzyıllar boyunca oluşturduğu ve tevarüs ettiği kalıplar içindedir. Bu aynı zamanda geleneğin olmazsa olmazıdır. Bu nedenle gelenek her toplumda kültürde bazı noktaları aynı olsa da ayniyet içinde değildir ve o topluma özeldir.

Edward Shils’e göre geleneğin birçok anlamı vardır. Gelenek Shils’e göre “*traditum*” anlamına gelmektedir, yani “*geçmişten günümüze intikal ettirilen ya da miras bırakılan herhangi bir şeydir*”. Gelenek, insan eylemlerini düşünceler ve tasavvurlar yoluyla yaratarak, gelecek kuşaklara aktarmaktadır. Burada aktarılan eylemleri düzenleyen durumlar, onu benimseyenler tarafından gelenek olarak tanımlanmazlar. Onu benimseyenler bu şekilde nitelendirirler ve kendilerini onun temsilcisi olarak görüp, korur ve devam ettirir. Her nesilde buna kendinden şeyler katarak onu yeniden yaratır. Böylece gelenek olarak adlandırılan unsurlar değişikliğe uğrayarak, sonraki nesillere aktarılmaya devam eder (2002, s.156-157).

Abdullah Dikici’ye göre gelenekler bir milleti diğer milletlerden ayıran kültürün temel ögesidir. Örneğin, Türk toplumunun geleneklerinden bazıları dil, din, sanat, devlet kurma geleneğidir (2001, s. 357). Tatar’a göre de aynı zamanda her cemiyetin kültürel yapısı diğerlerinden farklılık arz ettiği için kültürün millilik vasfını da taşır. Bu boyuttur ki, evrensel olarak nitelendirilen kültürel unsurların dahi, onu idrak eden kültürün millilik vasfı gereği farklı şekillerde görülmesine yol açar. Bu manada her kültür, cemiyet için bir kalıp sunar.

İdrakler bu kalıp çerçevesinde gerçekleşir. Onun içindir ki, iktibas edilen herhangi bir kültür unsuru dahi bu kalıbın şeklini almakta ve ona uymaktadır (2000, s. 208).

Geleneğin toplumsal formda bütünlüğüne durumları âdetlerde çok açık olarak görülebilmektedir. Âdet TDK sözlüğünde “*Topluluk içinde eskiden beri uyulan kural, töre*” olarak tanımlanmaktadır (URL2). Erol Eroğlu’na göre âdet; toplum nazarında genel kabul görmüş ve öteden beri tekrarlanarak yerleşmiş bulunan uygulama anlamında kullanılmaktadır. Âdetin özelliğini “*alışılmış birtakım davranışların giderek kalıplaşması*” oluşturmaktadır. Âdetler örfler gibi birçok sosyal içerikli ilişkiyi düzenlemekte, yönetmekte ve denetlemektedir. Toplumsal hayatın düzeninde ve kuralların uygulanmasında âdetler etkili olmaktadır (Eroğlu, 2015, s. 303).

Temel karakteri ile âdetler, insanları bir arada tutarak, aralarındaki dayanışmayı arttırmaktadır. İnsanlar arasında tekrarlanan hareketler, ortak bilinci oluşturmada ve güçlendirmektedir. Âdetler temsil ettikleri topluluk veya toplumlar için farklılıklarını ortaya koyan bir kimlik tanımlayıcısı olmakta ve hangi amaçla olursa olsun grup bilincinin yükselmesine katkı sağlamaktadır. Böylece toplumsal ilişkilerin düzenlenmesi ve sürdürülmesine yarayan âdetler aynı zamanda toplumsal yapıya uygun olarak değişim de göstermektedir (Gürbüz, 2014, s. 12).

Âdetler aynı zamanda toplumların içinde yaşadıkları ekonomik-kültürel-sosyal- psikolojik-ailevi vb... durumları anlamlaştırılmaları ve önemli kılmaları için de önemli bir rol üstlenmektedirler. Yani bir nevi sembol görevi görerek hem içinde yaşadıkları olayları ve gelişmeleri ayırt edici kılmakta hem de kendilerinden sonraki kuşaklar için bu durumun sürdürülmesine hizmet etmektedir. Âdetler toplumların ayırt edici özelliklerini de vurgulamakta ve ortaya koymaktadır. Toplumların temeli olarak görülen ailenin oluşmasında yapılan evlilik uygulamalarında, geleneklerin âdetler şeklinde tezahürü söz konusudur. Bu uygulamalar toplumsal olarak kuşaktan kuşağa devam ettirilmektedir.

Aile, anne-baba çocuklar gibi kan akrabalıklarından meydana gelmiş ekonomik ve toplumsal bir birlik olarak âdetlerin en yoğun görüldüğü alanlardan biridir. Aile, birliğinin üyeleri arasındaki ilişkiler yönünden grup tanımı içine yerleştirilebildiği gibi sosyal hayatlarının şekillerinden biri olması bakımından topluluk ve örgüttür. Aile aynı zamanda birliğin yürütülmesinde başvurulan sistemleştirilmiş kurallar yönünden kurumsal ve toplumsal hayatın içindeki temel unsurlardan biridir (Gökçe, 1976 ,s. 48).

Tarhan’a göre eşleşme ve çiftleşme bütün canlılarda görülen biyolojik bir özellik iken, evlilik psikolojik ve kültürel bir olaydır. İlk insanın evliliğe verdiği anlam ile şimdiki anlam aynı değildir. Fakat her toplum ve kültür, evliliği kendine göre yaşar ve ifade eder. Evlilik kadın ve erkek cinsinin belli amaçlar etrafında bir araya gelmesidir. Her insan, tek başına iken farklı amaç ve hareketler içinde bulunurken, evlenince ortak bir amaç ve benzer bir hareket içine girer (2005, s. 195).

Aile sosyalleşme sürecinin en temel kurumu olarak bir takım evrensel özelliklerle tanımlanabilse de ülkeden ülkeye hatta aynı ülkenin çeşitli bölgelerinde farklılıklar taşımaktadır. Aile temelde evlenme akdi ile ortaya çıkan kurumdur (Tacoğlu 2011, s. 115). Evlenme akdi ile kurulan aile, toplumun ihtiyaçlarını karşılamak gibi bir temele sahiptir. Toplumların kültürünün oluşmasında ve devam ettirilmesinde de ailenin ve gençlerin önemli bir yeri vardır (Koçak & Köse, 2015, s. 73).

Aile toplumun en küçük birimi olarak siyaset, ekonomi, din gibi toplumsal yapıyı oluşturan kurumlar arasında bireylerin psiko sosyal yaşamını etkileyen en önemli kurumlardan biridir. İnanç, örf, âdet, gelenek ve ahlak gibi toplumun kültürel değerlerinin muhafazası ve kuşaktan

kuşağa aktarılması ile çocuğun sosyo kültürel kişiliğinin gelişiminde en büyük rolü aile kurumu oynamaktadır. Çocuklar tutum ve davranışlarının önemli bir kısmını aile de kazanmakta ve daha sonrasında toplumsal kurumlarla sürekli etkileşim halinde bulunmaktadır. Aile kurumunun farklı zaman ve yerlerde farklı olması içinde bulunduğu kültürlerin farklı olmasından kaynaklanmaktadır (Kurt, 2013, s. 337).

Türk toplumu değerler sistemine bağlı olarak tarihi boyunca aileyi kurumsal bir unsur olarak görmüş ve ona özel önem vermiştir (Süleymanov, 2009, s. 8). Aile düzeni ve ev hayatı Türk toplumunda çok önemli bir yere sahiptir. Aile kuruluşunu bile “evlenmek” olarak adlandırılan toplumda, yerleşikliğin ana simgesi olarak “ev” temel bir yer tutmaktadır. Türkçede evlenmek, “ev bark sahibi olmak” olarak adlandırılır. “Bark” Orhun kitabesinde “mabet” anlamına gelmektedir. Dolayısı ile Türkler aile ocağına, eve ve evlenmeye kutsal olarak bakmakta ve mabedin telkin ettiği güvenliği, saygınlığı, ihtiramı, huzuru ve sükûneti sağladığını düşünmektedir (Kurt, 2013, s. 338).

Türk toplumu aileyi toplumun temel birimi olmasının dışında geleceğinin, değerlerinin, törelerinin, disiplin ve varlığının idamesinin baş unsuru olarak görmüştür. Bu nedenle evlilik kurumuna verilen önem birçok alandan daha farklı biçimde toplumun ve devletin hayatında vurgulanmıştır. Evlilik kurumuna atfedilen değerler çerçevesinde evlilik törenlerini ve âdetlerini de toplum hayatında her zaman çok önemli tutmuştur.

İnsanın geçiş döneminin en önemli aşamalarından birini oluşturan evlilik esnasında yapılan uygulama ve inanışların sonraki nesillere aktarılması, kültürel devamlılığı sağlamaktadır. Anadolu’da da evlilik ve bununla ilgili gerçekleştirilen uygulamalar toplumsal ve kültürel açıdan önemli özellikler taşımakta ve kültürün zenginliğinden beslenmektedir (Kılıç&Altuncu, 2014, s. 233-235).

Evliliğin başlangıç aşamasının en önemli giriş töreni olan düğün, “erkek kadının aile kurmak için kanuna da uygun olarak birleşmeleri olan evlenme dolayısı ile yapılan tören ve eğlenceye verilen isimdir” (Hasan Eren vd. *Türkçe Sözlük’ten* aktaran Koçak, 2011, s. 99). Düğün aynı zamanda gençlerin toplumu oluşturan aileye geçişlerine ve onların birlikteliğine yönelik ilk adımı teşkil etmektedir. Düğün, çiftler ve aileler için önemli bir olay olduğundan hazırlık döneminden başlayarak, kına gecesi, gelin alma, düğün yemeği gibi birbirini takip eden uygulamaları içermektedir (Kılıç&Altuncu, 2014, s. 239).

Geleneklerin, âdet, örf ve uygulamaların en çeşitli olduğu törenler olarak düğünler toplumun kültürüne ait karakteristik uygulamalar, çeşitli gelenek, görenek ve âdetlerden beslenmektedir. Evlilik âdetleri ve uygulamaları halkın kültüründen meydana gelen unsurlarla süslenerek, eğlenceli ve renkli folklor ürünleri olarak ortaya çıkmaktadır. Pek çok toplum için düğün merasimleri özel ve anlamlıdır. Düğünler toplumsal birlikteliğe, insanların kaynaşmasına, yardımlaşmasına ve kültürün yaşatılmasına da vesile olmaktadır (Çalışkan&Oral, 2016, s. 228).

Anadolu’nun her tarafında evlenmenin yapılabilmesi için, bir takım hazırlık ve aşamaların varlığı söz konusudur. Bu nedenle halk (ister köy-geleneksel topluluklarında olsun, ister şehir ve kasabaların geleneksel sınıflarında olsun) bu aşamaları işaretleyen bir takım kaideleri ve seremonileri uygulamaktadır. Söz konusu kaideler ve seremoniler ilkten sona şu aşamalarda uygulanmaktadır: Evlenme arzusunu belirtme, evlenme çağı, görücü gezme, söz kesimi, başlık, nişan, evlenme ve düğün. Düğün seremonisi ise kendi içinde düğün hazırlığı, çeyiz düzme, gelin hamamı, kına gecesi, duvak örtme, gelin alma, dini ve resmi nikâh, gerdek, gerdek sonrası aşamalarından oluşmaktadır (Erdentuğ, 1967, s. 27).

Anadolu halkı için düğün, kuralları toplum tarafından belirlenerek keskinleştirilmiş ve kutsal olarak görülen bir törendir. Kutsal evlilik âdetleri Anadolu ve çevresindeki tarım kültürünü yaşayan eski uygarlıklarda tüm uygarlıklar da olduğu gibi görülen törenlerdir. Bu âdetlerin aşamaları törensel sıralamadaki farklılıklar dışında aynıdır. Günlük yaşamda sıradan düğünler de kutsal evlilik törenleri şeklinde düzenlenmeye başlanınca, bu uygulamalara ilişkin kimi öğeler, düğün âdetleri içinde önemli ölçüde değişime uğramış olsa da daha sonraki nesillere aktararak günümüze kadar yaşatılmıştır (Çetin, 2008, s. 113).

Türk kültürü dünyada evlilik konusunda zengin âdet, tören ve inanışın bulunduğu kültürlerden birisidir. Türk toplumu milletin varlığını ve geleceğini çocukları yetiştiren aile olarak görmektedir. İlk çağlardan itibaren Türkler, aileyi kutsal bir kurum olarak görmüş ve aileler ne kadar sağlam olursa toplum da o kadar sağlam olur diye düşünmüştür. Bu düşünceyle eş seçiminden düğün sonuna kadar yapılan her tören dikkatle uygulanmaya çalışılmıştır. Türklerde ailenin kurulduğunun resmi ilanı olan düğün törenleri ve bu törenlerden uygulanan âdetler zaman içerisinde sosyo ekonomik ve coğrafi farklılıklarla değişimlere uğrasalar da temeli itibari ile düğün âdetleri toplumun çok önem verdiği ve titizlikle icra etmeye devam ettiği âdetlerdir (Kabak, 2017, s. 55- 59).

Anadolu'nun her bölgesinde temel çerçevesi aynı olan düğün âdetleri farklı detayları barındırmaktadır. Bu durumun sebepleri aynı kültür içinde de olsa yukarıda belirtildiği gibi her yörenin içinde bulunduğu coğrafi, toplumsal, ekonomik, sosyolojik ve değerler sisteminin kendine özgü koşulları ve yorumlamasının farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Çalışmada ele alınan Bursa şehri içinde öncelikli olarak şehrin özelliklerine bakmak gerekmektedir.

BURSA ŞEHİRİ

Geleneksel olarak tarım toplumlarında şehirlerin en önemli özelliklerinin askeri, dini, siyasi ve ticaridir. Modern toplumlarda ise şehrin eski nitelikleri devam etmekle birlikte bunlara ekonomik ve ticari özellikler de eklenmektedir (Akot, 2013, s. 171-172). Şehirler sosyal, ekonomik, coğrafi siyasi ve dini birçok dinamikle sosyal örgütlenmelerin de farklılıklar gösterdiği mekânlardır. Bu farklılıklar şehrin ortaya çıkışı, ticaret, teknoloji ya da savunma ihtiyacı ile başlamış, kurumsallaşmış bir devamlılık için din ve benzeri sosyal tutunum araçlarına ihtiyaç duyulmuştur. Şehirlerin ortaya çıkışı ile ilgili önemli bir nokta da sosyal örgütlenmedir. Özellikle siyasi ve ekonomik olarak örgütlenme şehrin varlığını sağlayan en önemli etkenlerden biridir (Aslanoğlu, 2000, s. 23-24).

Her şehir kendi farklılaşmasına bağlı olarak ayrı bir bilinç ile bireyin bilincini oluşturmaktadır. İç içe geçmiş bu bilinçler ile şehir, kurulduğu coğrafi mekânlarla birlikte medeniyetin doğmasına aracılık etmiştir. Şehirler ürettikleri maddi zenginlik, sosyal yapılar gibi etkenlere bağlı olarak bireysel becerilerin ortaya çıkmasına ve organize olarak olanaklarının genişliği çerçevesinde bireylerin bilincini de katkıda bulunmaktadır (Ural, 2013, s. 16-17).

Süheyla Birlik'e göre, şehirler toplumsal özelliklerine göre gelişmekte ve değişmektedir. Şehrin sosyo kültürel özellikleri her türlü toplumsal davranışları kimliğe etki edecek şekilde etkilemektedir. Çünkü belirli bir düzeyde oluşan çevre, yaşamın bir parçası olarak oluşmaktadır. Şehrin tarihsel özellikleri zamanın akışı içinde insanlara ait faaliyetlerin gelişimiyle oluşan dinamik bir şekli oluşturmakta ve ihtiyaç ile imkânlar dâhilinde olası çözümlerle gerçekleşerek, değişimi de beraberinde barındırmaktadır. Birlik'e göre hiçbir şehir tarihinden soyutlanamaz ve çok farklı uygarlıklar oluşumunda yer alabilir. Demografik yapı şehirlerin büyüklüğü ve biçimlenişi açısından önemlidir. Şehrin kurumsal özellikleri toplumsal öğretisi olarak, insanların davranışlarına yön veren düşünceler bütününden oluşmaktadır. Şehrin

inanç ideolojisi sosyo kültürel dinamiklerden daha güçlü ve koruyucu bir özelliğe sahiptir. Şehrin devlet ideolojisi ise toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu hukuksal bir varlık olarak, toplumsal düzeyde tüm ihtiyaçları karşılamak adına kararlar almakta ve uygulamaktadır. Böylece sistem düzenli olarak işlemektedir. Böylece şehirler mekânlarının oluşumunda ve biçimlenmesinde etkili olmaktadır (2013, s. 742- 743).

Çeşitli bölgelerde yaşanan sosyo ekonomik olaylara bağlı olarak çeşitli zamanlarda Anadolu'nun bazı bölgeleri göç alarak değişime uğramış, zamanla kültürün gelişimine uyum sağlamıştır. Bursa bölgesi de bu kültürel zenginliği yurt içi ve yurt dışından aldığı göçlerle en fazla yaşayan bölgelerden biridir (Gürbüz, 2014, s. 13).

Bursa "bir medeniyet düşüncesi ile yola çıkanların içine doğan şehir tasavvurlarının dışı vurumu olarak Osmanlı'nın Hüdavendigâr* Vilayeti" (Göltekin, 2011, s. 6-9), 8 bin 500 yıllık tarihiyle tam anlamıyla bir kültür şehridir. Bizans, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerini tarih ve kültür mirası ile taşıyan bu şehir (BBB, 2014, s. 7) hem Türklerin Anadolu medeniyet inşasında başrol oynamış hem de uygarlıkların kesişme noktası olarak kültürleri kendi potasında eriterek birleştirmiştir.

Bursa'nın Osmanlı öncesi tarihine ilişkin bilgiler çoğu kez belirsizdir. Şehri kuran Bitinyalıların bu bölgeye M.Ö. 700'lere doğru Trakya ve Boğazlar üzerinden geldikleri bilinmektedir. Bitinya krallığı M.Ö. 74 yılında IV. Nikomedes'in ölümü sonrasında, vasiyetine uygun olarak, Roma İmparatorluğuna katılınca Bursa'da M.S. 395 yılına kadar sürecek olan Roma dönemi başlamıştır. M.S. 395-M.S.1326 arasındaki yaklaşık bin yıl süresince Bursa bir Bizans şehri olmuştur (URL3).

1322 yılından itibaren Osmanlı Devletine başkentlik etmiş olan Bursa Hakan Yılmaz'a göre "uç bölgesini mekân tutan Türkmen babaları, şeyhleri ve dervişlerinin, Bursa'nın fethi sırasında mânevî bir rol üstlendikleri kadar, şehrin fethine zâhiren de destek verdiklerine ilginç bir biçimde işâret etmektedir". Yine Yılmaz'a göre "Bursa'nın fethi İslâm dünyasında büyük bir yankı uyandırmış, İslâm dünyasının meşhur âlimlerinden, mutasavvıf ve seyyahlarından pek çok kimse, dâimî olarak yerleşmek ya da fethedilen bu büyük Rum şehrini görmek için, uzak diyarlardan yola çıkarak Orhan Gâzî'nin sarayına gelmişlerdi" (2015, s. 71).

Anadolu şehirleri içinde farklı zamanlarda farklı yönetimler altında idare edilmiş bir şehir olarak Bursa, farklı kültürel değerlere ve çeşitliliğe sahiptir. En başta Bursa Osmanlı Devleti'ne başkentlik yapmış, uluslararası ticaret merkezi konumunda olmuştur. Şehir Osmanlıların şehirciliği geliştirdiği ilk yerlerden biri olarak, Osmanlı'nın önemli bir ticaret merkezi ve ipek sanayi şehri olmasının dışında başkent İstanbul'a yakınlığından ve zengin termal su kaynaklarından kaynaklanan yazlık merkezdir (Songur, 2017, s. 106).

İlhan Tekeli'ye göre Bursa'nın son yedi yüzyıllık tarihi içinde şehrin kaderinin belli bazı konumsal özelliklere ve temel niteliklere bağlı kaldığı görülmektedir. Bu niteliklerden birincisi Bursa'nın verimli bir ova ve genişçe bir tarımsal çevre içinde yer almasıdır. İkincisi İstanbul gibi bir dünya şehrinin çok yakınında olması ve onunla özel ilişkiler içinde bulunmasıdır. Üçüncüsü ise uzun mesafe (uluslararası) ticarete önemli bir merkez olma niteliğidir. Dördüncüsü özellikle ipek ve ipekli dokuma başta olmak üzere bir sanayi merkezi olma işlevinin varlığıdır. Beşincisi ise kaplıcaları dolayısıyla bir dinlenme ve tedavi merkezi olarak görülmesidir (1999).

* Hüdavendigâr, Farsça hükümdar, bey anlamına gelip, Bursa doğumlu I. Murad'a verilen bir unvandır. Türbesi Bursa'da bulunan I. Murad'ın bu unvanından dolayı Bursa vilayetine de Cumhuriyet dönemine kadar bu nam verilmiştir.

Bu kadar kadim ve köklü bir geçmişe, merkezi konuma ve maneviyata sahip olan Bursa şehri Anadolu'nun birçok şehri gibi kendine özgü medeniyete sahiptir. Evlilik kurumu içinde düğün törenlerinde gerçekleştirilen kız isteme, kına gecesi, çeyiz serme, gelin hamamı, düğün sonrası törenler gibi âdetlerde Bursa şehrinin kendi kültürel ve tarihi yapısı çerçevesinde uygulamalar vardır.

Anadolu'nun pek çok yerinde olduğu gibi Bursa'da da düğün töreni bir süreç niteliğindedir. Çağdaş dönemde toplumsal yaşam biçimi ve geleneklerde bir takım değişiklikler olmasına karşın, ülke genelinde ve Bursa'da, özellikle orta ve dar gelirli gruplarda söz kesme, nişan, nikâh ve düğün geleneklerinin bir bölümünde süreklilik söz konusudur (URL4).

Bursa'nın tarihsel ve sosyo-kültürel olarak düğünlerinde kendine özgü âdetlerinden kına gecesi sonrası düzenlenen "tavuk alma" şehre özgü koşulların etkisi ile günümüzde uygulanmaya devam etmektedir. Bu nedenle özel olarak vurgulanması ve belirlenmesi gereken özelliklere sahip bu âdetin öncelikli olarak nasıl uygulandığını ele almak gerekmektedir.

BURSA ŞEHİRİ EVLİLİK TÖRENİ ÂDETİ: "TAVUK ALMA"

Bursa'da evlilik törenleri sırasında uygulanan "tavuk alma"nın yapıldığı kına geceleri genel olarak düğün öncesi ayrı bir önem ve özellik göstermektedir. Evlenecek kızın, ailesi, yakınları ve arkadaşları ile kadın kadına geçireceği bu son gecesi asıl düğün günü öncesinde gelin alma gününden bir gün önceye rastlamaktadır. Kına gecesi, düğünden önce duyguların yoğun olarak yaşandığı bir gündür. Geleneksel yapının korunduğu bölgelerde hâlâ eski önemini korumaktadır. Büyük şehirlerde ise artık eğlenceden ibaret yönü daha ön plana çıkmaktadır. Daha önceleri kızın evden ayrılışı, son vedalaşması biçimindeyken, günümüzde eğlenceye dönük, nikâhla evleniliyorsa düğünün yerini alan bir eğlence durumuna geçmiştir (Santur, 2004).

Kına gecesi âdeti olarak Bursa'da yaygın olarak yapılan "tavuk alma" Anadolu'nun birçok yerinde detayları farklılaşsa da hemen hemen aynı şekilde yapılmaktadır. Örneğin Bartın'da üç güne veya bir haftaya yayılan düğünlerden haftalık olanda çarşamba günü "tavukçu olma" olarak adlandırılmaktadır. Bugünde kız evinde "tavukçu olma"ya davet edilen misafirler ile birlikte damadın evine çalgılarla eğlenerek gidilmektedir. Damadın çalgıcılarla birlikte tavukçuları karşıladığı bu eğlencede, tavukçu kadınlar damat evi tarafından misafir edilmekte ve akşama kadar yemek ikramı yapılmaktadır. Akşam kız evine dönen grupla birlikte kız evinde kına yakılmakta ve kınadan sonra da gece tekrar damadın evine gidilmektedir (Çalışkan, 2019, s. 429).

Bursa'da bu âdet ismini kına gecesi eğlencesi sonrası yapılan ve ikram edilen tavuk yiyeceğinden almaktadır. Âdet mutlaka kına gecesi sonrası önce gelin sonra damat tarafının karşılıklı olarak birbirlerine müzik eşliğinde gitmesi ve yiyecek- içecek almasını içermektedir. Bu âdette gelin tarafının yanında sembolik olarak yalancı veya sahte damat dedikleri kişileri götürmesi, bu kişilerinin gelinin yakın arkadaşları olması, kız erkek karışık yapılması, eğlenceye anne babaların dâhil olmaması ve gençler arasında yapılması, gelinin saklanması ve damadın onu bulması gibi detaylar vardır. Bu âdet ile ilgili yazılı kaynak taraması ve yüz yüze yapılan derlemelerde bu durumlar görülmektedir.

Editörlüğünü Aziz Elbas'ın yaptığı Bursa Büyükşehir Belediyesi adına yapılan "Bursa Köylerinde Gelenek ve Görenekler I" isimli proje çalışması kapsamında merkeze bağlı 103 mahallede (köyünde) yapılan çalışmalarda bu âdetin şehir genelinde merkez veya mahallelerde yaygın olarak yapıldığı saptanmıştır. Örneğin Bursa Orhaneli ilçesi Ağaçhisar mahallesinde kızın kına eğlencesinden sonra genç kız ve delikanlıların sabah olana dek çalgıcılar eşliğinde

köyü dolaşım hısum akrabadan tavuk topladığı belirlenmiştir (2014, s. 29). Yine Keles'in Akçapınar mahallesinde kına eğlencesi sürerken kızın sağdıçları ve yakınlarının oğlan evinden tavuk isteme hazırlıkları yaptığı belirtilmiştir. Damadın sağdıçları ve arkadaşları kız evinden gelen misafirleri karşılamakta, bir müddet eğlence yapıldıktan sonra tavuk alınmaktadır. Türküler söylenerek alınan tavuk, kız evinde pişirilerek yenilmektedir. Bu arada aynı gece içinde kız evine gelen oğlan evi de pişirilen yiyeceklerle ağırlanmaktadır (2014, s. 51).

Yine Mustafakemalpaşa Ayaz mahallesinde kına gecesi kız evinden oğlan evine "tavuk alma"ya gidildiği ve gidilirken düğünün seyirlik oyunlarla canlandırıldığı belirtilmiştir. Kız evinden oğlan evine gönderilen boş sini içine oğlan evinden kızarmış tavuk, tatlı ve çeşitli ikramlar konulmaktadır. Kapıda sini gelinin yüzü kapatılarak tutulmakta ve damat gelinin yüzünü açtırdıktan sonra siniye ikramlıkları koymaktadır (2014, s. 76).

Osmangazi Dağakça mahallesinde "tavuk alma" âdeti şu şekilde belirlenmiştir: "...Kına bitmeden oğlan tarafı tavuk almaya gelir. Gelin yerine sahte gelin olur. Yanına da yaşlı bir kadın ve 2-3 tane kabadayı yapılır. Bunlar oğlan tarafına biraz şamata çıkarırlar ki; damat gelini arayıp bulsun. Damat gelini bulunca, dümbelekler çalınır ve şarkı söyleyip oynarlar..." (2014, s. 143). Keles'in Sorgun mahallesinde "tavuk alma" geleneği şu şekilde aktarılmıştır: "...Kına gecesi eğlencesinden sonra köy içinde tavuk toplanır. Kız evinden de tavuk ve baklava alınır. Kız evi de oğlan evine giderek baklava alır..." (2014, s. 369).

Zeynep Demir, "tavuk alma" âdetini şu şekilde anlatmıştır:

"Kına gecesi bittikten sonra önce kız tarafı hazırlanır. Evde yalancı damat hazırlanır. Gönüllü olarak gelinin arkadaşlarından biri erkek kıyafeti giyip damat olur. Gelinin yakın arkadaşları, akrabaları yakınsa yaya, uzaksa arabalarla darbuka gibi müzik aletleri ile damadın evine gider. Gelinin anne babası katılmaz bu ortama. Damadın evine gelince gelin dışarda bir yerde saklanır, damat onu arar, yalancı gelin ise kapının dışında damat evi tarafından hazırlanmış pişmiş tavuk ve pilav tepsisini alır. Tavuk pilav yanında içecek, çerez, sigara gibi diğer ikramlar da alınır. Damat gelini bulduktan sonra eğlence dışarda devam eder. İçeri girilmez. Kız tarafı evine dönünce bu sefer erkek tarafı kız evine aynı şekilde gider. Gelini temsilen kadın kılığında biri hazırlanır, bu sefer damat saklanır, gelin onu arar. Oyun oynanmaya devam edilir. Damat evine de kız evi özel olarak kurdelelinmiş baklava ve yiyecek-içecek verir. Burada da damadın anne babası olmaz. Dönüşte ikramlar dışarda veya evde oturulur, yenilir. Bursa ve civar köylerinde kendimi bildim bileli tavuk alma yapılır. Hatta bizim köyde buna kabak alma denir. 5 kız kardeşiz, hepsine de yapıldı(K.Ş: 2).

Emine Tuna, mahallelerinde "tavuk alma"nın kına gecesinden sonra yapıldığını, sahte olarak hazırlanan gelin ve damadın, gelinin arkadaşları ile birlikte damadın evine gittiğini belirtmiştir. Tuna, damadın evinde gelinin dışarda bir yere saklandığını ve damadın gelini bulduktan sonra kayınvalidenin pilav, tavuk ve çerezler verdiğini anlatmıştır. Tuna "tavuk alma"nın kız erkek karışık olduğunu da belirtmiştir (K.Ş.: 5).

Yurdağül Kutar, "tavuk alma" âdetinin kendi köylerinde nasıl yapıldığını detaylı olarak aktarmıştır:

"Cumartesi akşamı, kına gecesi daha devam ederken 2 genç kız (biri temsili gelin, diğeri temsili damat olur) hazırlanarak daha kına bitmeden bağırarak tavuk ister. Kına bitince yalancı damat ve gelin yanlarında gençlerle kapıları çalarak insanlardan ikramlar alır. Daha sonra yayan veya arabalarla oğlan evine gidilir. Pilav üzerine kızarmış tavuk tepsisi alınır. Yanına ilave yiyecekler de olabilir. İçeri girilmez, anne baba evde veya balkonda izler. Yalancı gelin damada para takan da olabilir. Dönüşte kız evinde alınan yiyecekler ve

içeceklerle sofraya kurulur, yemek yenir. Daha sonra oğlan tarafı Baklava almaya gelir. Bunun yanında da çeşitli ikramlar verilebilir. Dönüşte de aynı şekilde oğlan evinde kurulan sofrada alınanlar hep beraber yenir” (K.Ş.: 4).

Behiye Dolaşan, “tavuk alma”yı şu şekilde ifade etmiştir:

“Kına gecesi bitince kız tarafı en yakın arkadaşları, akrabaları ile kızlı erkekli oğlan tarafına tavuk almaya gider. Anne baba evde kalır, gençler katılır sadece. Gelin kına gecesi kıyafeti ile veya özel bir kıyafet giyerek katılır. Gelinin en yakın kız arkadaşlarından biri sembolik gelin ve damat yapılır. Gelinlik giyer. Damat evine davul zurna çalınır, oynayarak gidilir. Gelin oğlan evine gelince dışarda bir yere saklanır, damat onu arar. Bulunca, tepside kızarmış tavuk pilav ve diğer yiyecek- içecekler verilir. 1- 2 saat sürer. Sembolik gelin damat, gençler, gerçek gelin damat oynarlar. Damat evi tavuğu verince bu sefer damat evi gelin evine tatlı almaya gider. Aynı şekilde davullu zurnalı, gençlerin katıldığı şekilde gelin evine varılır. Burada damat gelin gibi saklanmaz. Gelin evi de bu sefer damat evine tatlı ve yiyecek içecek verir. Oynama ve eğlence burada da dışarda devam eder. İçeri girilmez. Dışarda oynanır” (K.Ş.: 3).

Sevda Altınmakas da yukarıda anlatılanlara benzer şekilde “tavuk alma”nın Bursa düğünlerinde kına gecesi sonrası yapılan bir âdet olduğunu belirtmektedir. Altınmakas, “tavuk alma”da gelin evinde sahte gelin damat hazırlandığını, damadın evine gidildiğinde gelinin saklanıp damadın onu bulduğunu, bu akşama kızın ve damadın annesinin katılabildiğini ancak gelin ve damadın yakın arkadaşlarının ve tanıdıklarının esas olarak olayın içinde bulunduğunu belirtmiştir. Altınmakas, eskiden köylerde canlı tavuk verildiğini, onun kesilerek hemen pişirilip yenildiğini, bu âdet sırasında sadece yiyecek içecek verildiğini, para verilmediğini, damat tarafının sahte gelin damat yapmadığını, bunu sadece kız tarafının “tavuk alma”ya giderken yaptığını belirtmiştir. Altınmakas, bu âdetin Bursa’dan civar yerlere yayıldığını, eşinin Bandırmalı olduğunu ve onların orda da “tavuk alma”ya “gelin-damat övme” denildiğini belirtmiştir. Altınmakas’a göre Bursa’da çeyiz alma geleneği ve düğünler çok fazla detaylıdır ve bu durum yaşanmışlıkların fazla olması ile alakalıdır (K.Ş.: 1).

Derleme çalışmasında yapılan görüşmeler ve yazılı kaynaklardan elde bilgiler ışığında Bursa şehrinde kına gecesi düzenlenen “tavuk alma”nın detaylarda farklılıklar barındırdığı görülmektedir. Bu âdet kimi yerlerde kız erkek karışık yapılırken, kimi yerlerde sadece genç kızlar tarafından yapılmaktadır. Yine aynı şekilde verilen ikramların çeşidi ve sıralaması o yöre ile düğün sahiplerinin imkânlarına göre farklılıklar içermektedir. Âdetin içeriğinde olan oyun ve eğlence kimi yerlerden kısa tutulurken kimi yerlerde sabaha kadar devam etmektedir. Ancak detayları ne kadar farklılaşırsa farklılaşsın “tavuk alma” âdeti Bursa’da kına gecesinden sonra, sahte gelin ve damatlar hazırlanarak, eğlence yapılarak, tavuk yemeğinin mutlaka olduğu bir çerçevede uygulanmaktadır.

Derleme çalışmasında yapılan görüşmelerde bu âdetin kaynağı ve neden yapıldığı konusunda bilgi sahibi olunmadığı, içeriğinin anlamlı ve faydalı bulunduğu belirtilmiştir. Görüşme yapılan kaynak kişilerin ortak fikri bu âdetin geçmiş kuşaklarda uygulandığı için yapılmaya devam edildiği ve zamana uygun olarak içeriği değişse de gelecekte de bu uygulamanın devam ettirilmesini gerektiği yönünde olmuştur. Behiye Dolaşan bu âdetin amacını bilmediğini, büyüklerinden öyle gördükleri için yaptıklarını belirtmiştir. Dolaşan’a göre gençler kına gecesinde tam olarak eğlenemedikleri için, eğlenceyi uzatmak adına ve daha samimi olduğundan veya erkekler normalde kına gecesine katılmadığından onları da eğlenceye katmak için yapılmış olabileceğini belirtmektedir. Dolaşan bu âdetin kına sonrası gençleri doyurmak, oğlan tarafının verdiği tavuk ile gelini doyurup doyuramadığını, gelin tarafının ise

verdiği tatlı ile ağızlarının tatlı olması gibi amaçlar içinde çıkarılmış olabileceğini belirtmiştir. Dolaşan, gelin ve damat için en özel günlerinde unutulmayacak bir anı bırakmak anlamında “tavuk alma”nın güzel bir âdet olduğunu belirtmiştir. Dolaşan, büyük şehirlerde bu âdeti yapmanın zorlaştığını, köylerde sorun olmadan rahat bir şekilde yapıldığını belirtmiştir (K.Ş.: 3).

Sevda Altınmakas, 55 yaşında olduğunu, bu geleneği büyüklerinden ve ailesinden gördüğünü, neden yapıldığı ile ilgili fikri olmadığını belirtmektedir. Altınmakas, bunların eski gelenekler olduğunu, kendisinin hoşuna gittiğini, bundan 33 yıl önce kendi düğününde tavuk alma yapıldığını ve kızına da yaptığını belirtmektedir. Altınmakas, Bursa'nın düğün âdetlerinin önemli olduğunu ve bu geleneklerin sürdürülmesi gerektiğini söylemektedir (K.Ş.: 1).

Emine Tuna, kendini bildi bileli bu âdetin mahallelerinde devam ettiğini ancak neden yapıldığını bilmediğini belirtmiştir. Tuna, doğduğundan beri bu âdetin böyle yapıldığını, annesinin ve kardeşlerine ve kendisine de yapıldığını, mahallelerinde de herkesin yapmaya devam ettiğini belirtmiştir. Tuna, yıllardır yapılan bu uygulamayı, âdet bilindiği için yaptıklarını, bunun devam ettirilmesinin güzel olacağını da eklemiştir (K.Ş.: 5).

Yurdağül Kutar, “tavuk alma” âdetinin nereden çıktığını bilmediğini, birisinin çıkıp yaptığını, bunun sonra da devam ettiğini belirtmiştir. Kutar, bu âdetin eskiden belli bir ihtiyaçtan doğmuş olsa bile şimdi alışkanlık ve zorunluluk olarak devam ettiğini belirtmiştir. Atar, “tavuk alma”da gençlerin hem karnını doyurduğunu, hem de daha samimi bir ortamda “biz bize” şeklinde rahat bir şekilde eğlendiğini ancak bu âdetin sembolik bir anlamı olup olmadığını bilmediğini belirtmiştir. Atar “tavuk alma” âdetinin devam etmesi gerektiğini, güzel bir ortam olduğunu, kına gecesinin devamı gibi oluştuğunu ancak diğer âdetlerin insanlara hem maddi hem de manevi olarak zor geldiğini belirtmektedir (K.Ş.: 4).

Yazılı kaynak ve derleme çalışmalarında Bursa'da kına gecesinde yaygın olarak uygulandığı tespit edilen bu âdetin şehir merkezden çevreye tüm bölgelerinde içeriğindeki detaylar farklılaşsa da yapıldığı gözlenmiştir. Bu durum geleneklerin aynı toplum içinde bile temeli aynı olsa da yaratım ve aktarımlarının farklı olduğunu göstermektedir. Farklılıklar barındırsa da derlemelerde geleceğe aktarılma ve uygulanmasının devam edilmesi konusunda ortak bir kanaat söz konusudur. Özellikle derleme çalışmalarında bu âdetin kuşaktan kuşağa aktarıldığı belirtilmekte ve amaç eğlence olsa da bunu eğlencenin de ötesinde insanlar arasında geçmiş kuşakla şimdiki kuşak arasındaki bağı pekiştirdiği tespiti yapılmaktadır.

SONUÇ

Toplumların tarihsel ve kültürel mirasının ürünü olan ve nesilden nesile aktarılan gelenekler, toplumların kimliğini belirleyen unsurlarıdır. Bu gelenekler topluluk içinde eskiden beri uygulanan adetler ile topluluğun birliktelik ve farklılıklarını ortaya koymaktadır. Geleneklerin ne zaman ve nasıl ortaya çıktığı toplumlar tarafından kesin olarak bilinemez. Ancak, gelenekler her toplumda eski kuşaklardan sonraki kuşaklara intikal eden, yeniden anlama, anlamlandırma ve uygulamaya tabii tutularak geliştirilen bir alandır. Temelde ise gelenekler toplumların temelde geçmişten günümüze ve geleceğe aktarılan en önemli süreklilik taşıyan değerleridir.

Toplumların temelini aile oluşturmaktadır. Her toplumda aile birliğinin kurulmasında birçok gelenek söz konusudur. Bu gelenekler, evlilik törenleri ile kapsamlı bir şekilde çeşitli uygulamalara sahip olmuş ve o toplumda kuşaklar boyunca yeniden üretilerek uygulanmaya devam edilmiştir. Gelenekler, toplumların kendi ulusal kimliklerini ve izlerini de oluşturarak, geçmişten geleceğe aktarılmaya devam ettirilmiştir.

Türk toplumunun hem bireysel hem de toplumsal anlamda evlilik birliğinin kurulması öncesi yapılan düğün adetleri de ulusal kültürün oluşmasına ve gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Bu durum aynı zamanda nesilden nesile geçerek pekişmektedir. Düğün âdetleri Türk toplumunda her bölgenin ortak olarak yapılan âdetleri dışında bölgenin kendine özgü koşulları içinde farklı olarak da yaşanmış ve yeniden biçimlendirilerek, uygulanmaya devam etmiştir. Kültür ve medeniyeti oluşturan şehirler içinde o şehrin özelliklerine göre farklılaşan bu âdetler Bursa'da da farklı yaşanmaktadır. Bu durum Bursa şehrinin kozmopolit, Türkmen varlığının devletleşme süreci içinde başkentliğini yapmış, göç yolları üzerinde bulunması ve en önemlisi medeniyet tasavvuru yüksek bir şehir olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum düğün âdetlerine de yansımış, Bursa'nın düğünlerinde çeşitliliğin ve buna yansıyan uygulamaların kırsalı da kapsayacak şekilde yayılması söz konusu olmuştur.

Bursa'da kına gecesi sonrası düzenlenen "tavuk alma" âdeti de eğlencenin niteliksel olarak şehirlerde daha fazla olması ve dolayısı ile şehir kültürünün baskın ve yaygın şekilde kırsala da yansımaları ile sonuçlanmış, şehrin kültürünün çevreyi de etkilemesi söz konusu olmuştur. Burada uygulamanın içeriği detaylarda farklılıklar barındırmaktadır ki bunda toplulukların gelenekleri yeniden yaratımlarının ve diğer sosyo ekonomik şartların etkisi söz konusudur.

Bursa'da uygulanan bu âdet gelecekte günümüze kadar yaşanmıştır ve geleceğe de devam ettirilmek istenmektedir. Derleme çalışmasında görüşme yapılan kişilerin hepsinin ortak düşüncesi bu yöndedir. Bu kişiler kına gecesi "tavuk alma" âdetinin neden yapıldığı konusunda bilgi sahibi olmadıklarını belirtmektedir. Ancak ortak düşünceleri bu uygulamanın ilerde de devam ettirilmesinin gerekli olduğudur. Bunun nedeni ise uygulamayı kendilerinden önceki kuşaklardan gelen bir miras ve hatıra olarak görmeleridir. Bu durum ise gelenekler çerçevesinde yeni yaratımlarla birlikte âdetlerin toplumsal ve mekânsal anlamda toplumların en önemli birleştirici ve sürekliliği olan unsuru olduğu hakikatini ortaya koymaktadır.

SUMMARY

Tradition is made of cultural remains, habits, knowledge, morals and behaviours that have powers of sanction handed down from one generation to another and are respected for being time-hallowed in a society or community. Tradition is filtered from the past and brings the accumulation of centuries to the present. The fundamental feature of tradition is being indigenous and handed down from generation to generation while shaping in the historical accumulation of a society. So, tradition is the patterns formed and inherited by a society for centuries. This is also essential for tradition. Although tradition is the same in certain ways for each society, it is not the same for all societies, and it is specific to the society in question. Customs, which are socially integrated forms of the tradition, can also be clearly seen. Customs arrange, manage and control many social relationships just like manners. Customs are effective in maintaining social life in an orderly manner and applying rules to social activities.

Customs also play a significant role in societies' interpreting and making some economic, cultural, social, psychological and domestic situations important. In other words, they both make events and developments distinctive, and serve for future generations by acting as sort of a symbol. Customs also emphasize and reveal the distinctive characteristics of societies.

Traditions appear as customs in marriage practices, done to become a family, which is the social unit that is seen as the basis of societies. Wedding customs are handed down from generation to generations even if their particulars undergo change because traditions and customs carry features that are indigenous to relevant societies, help to develop distinctive

identities and provide social integration. Family is also the most fundamental institution of the socialization process. Although family can be defined by some universal characteristics, it differs by country and even the regions of the same country.

Family is the key element for maintaining the society's future, values, discipline, and existence, and is fundamental for Turkish people. Therefore, the importance given to the institution of marriage is emphasized by society and the government in different ways. Wedding customs and rites have always an important place in societies within the scope of values attributed to the institution of marriage.

Marriage is one of the most important stages in the life of a human. Handing down wedding customs and beliefs from one generation to another is important in terms of continuity. Wedding customs in Anatolia have significant social and cultural features. They are shaped by religion, manners, customs and traditions in Turkish society. They also indicate the wealth of Turkish culture.

Although family structure has changed in the course of history, Turkish culture is one of the cultures including the richest wedding customs, manners, ceremonies and beliefs. Children allow nations to reproduce, exist in the future and be powerful, and children are raised by families. Turkish people, who have long been aware of this, see family as a sacred institution, and think that the stronger families are, the stronger society will be. This idea means that each process is filtered from mate selection until the end of the wedding. Wedding ceremonies which are the Turks' official announcements of establishing families, and their customs have changed in the course of time because of economic and geographic differences.

Wedding customs have the same general frame in every district of Anatolia, but the details vary by region because each region has its own geographic, social, economic and sociological value system even if it is a part of the same culture.

Provinces are affected by many social, economic, geographic, political and religious factors that cause their social organization to differ. Although these differences emerge due to commerce, technology or defensive instincts, cohesion tools such as religion maintain institutional continuity. Another crucial point regarding the emerging of cities is social organization. Social organization is one of the most important effects that provides provincial cohesion at the political and economic levels.

Along with socio-economic events, some regions of Anatolia accepted immigrants, and current society was shaped and developed by this. Bursa is one of the regions that has this cultural wealth caused by domestic and external migrations.

Anatolian cities date back to the beginning of urbanization. Bursa has a variety of cultural values and diversity since it was governed by different regimes at different times. Bursa was one of the capital cities of the Ottoman Empire, an international centre of trade in that time, and the first city where the Ottomans developed urbanism. With this rich history, only its name has changed, and its residential areas and most values have survived.

Bursa has an ancient and radical history and spirituality. It is central, and it has its own specific civilization like many provinces in Anatolia. Bursa's wedding customs include: asking for the girl's hand in marriage, henna night, exhibiting the trousseau, bridal baths and post-wedding ceremonies. Naturally, the ceremonies in Bursa have unique details that do not exist in other provinces.

Chicken feasting in Bursa is performed almost in the same way in many places in spite of different details. This custom is named after chicken that is cooked and shared after henna

night. In this custom, at first bride's entourage and then groom's entourage go to each other's house with music and take food and drink after henna night. There are some details in this custom. The bride's entourage of close friends symbolically takes a fake groom with them. This custom is performed with girls and boys together. The parents do not participate in this ceremony. The bride hides, and the groom finds her.

This custom is common in henna nights in Bursa, which was determined using written resources and face-to-face interviews. It is performed in all the regions of the province in spite of different details. In particular, the people who were interviewed said that this custom is handed down from generation to generation, and that it strengthens the bonds between generations even though its purpose is having fun. They also said that this custom will continue to be performed in the future.

Chicken feasting after henna nights in provincial Bursa emerged because there is more fun in cities, and so city culture dominates and affects rural areas. This custom has continued from the past until the present and will continue in the future. This shows that customs are the most important connective and distinctive elements at the social and spatial levels in the framework of the traditions.

KAYNAKÇA

- Akot, B. (2013). İbn Haldun'un şehir kuramı ve değerlendirmesi, *II. Uluslararası Felsefe Kongresi- Şehir ve Felsefe Sempozyumu Bildirileri İçinde* (s. 163-173). Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi Bursa Kültür A.Ş.
- Aslanoğlu, R. (2000). *Kent, kimlik ve küreselleşme*. Bursa: Kitap Ofset.
- Birlik, S. (2013). Şehir ve toplumsal kimlik, *II. Uluslararası Felsefe Kongresi- Şehir ve Felsefe Sempozyumu Bildirileri İçinde* (s. 741-749., Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi Bursa Kültür A.Ş..
- Çalışkan, Ş. S. E. & Oral Ş. (2016). Safranbolu evlilik adetleri, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(43), 228-240.
- Çalışkan, Ş. S. E. (2019). Bartın'da düğün geleneklerinin dünü ve bugünü. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*. 8(1), 413-445.
- Çetin, C. (2008). Türk düğün gelenekleri ve kutsal evlilik ritüelleri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*. (48)2. 111-126.
- Dikici, A. (2001). Geleneklerin toplumdaki yeri ve önemi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. (11)2. 251-258.
- Ekici, M. (2008). Geleneksel kültürü güncellemek üzerine bir değerlendirme. *Milli Folklor*. 20(80). 33-38.
- Elbas, A. (Ed.). (2014). Proje Koordinatörleri: Aziz Elbas & Ahmet Erdönmez, Editör: Aziz Elbas, *Bursa Büyükşehir Belediyesi Somut Olmayan Kültürel Miras. Bursa Köylerinde Gelenek ve Görenekler I* içinde (12-13). Bursa: Akmat Akınoğlu Matbaacılık.
- Erdentuğ, N. (1967). Türkiye'nin karadeniz bölgesinde evlenme gelenekleri ve Törenleri. *Antropoloji Dergisi*. 4. 27-64.
- Eroğlu, E. (2015). Geçmişten günümüze sosyal normlar. *Akademik Bakış Dergisi*. 50. 299 -308.
- Gökçe, B. (1976). Aile ve Aile Tipleri Üzerine İnceleme. *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 8(1-2). 45- 67.
- Göltekin, S. (2011). *Bursa'da yaşamak*. Bursa: Bursa Kültür A.Ş.
- Gürbüz, B. İ. (2014). Toplumsal kültürümüzün dinamikleri. Proje Koordinatörleri: Aziz Elbas & Ahmet Erdönmez, Editör: Aziz Elbas, *Bursa Büyükşehir Belediyesi Somut Olmayan Kültürel Miras. Bursa Köylerinde Gelenek ve Görenekler I* içinde (12-13). Bursa: Akmat Akınoğlu Matbaacılık, 12-13.
- Kabak, T. (2017). Trabzon- Arsin ilçesi düğün adetleri. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2(1). 55-70.
- Kılıç S. & Altuncu A. (2014). Karakoçan'da evlilik adetleri. *Turkish Studies*, 9/5. 233-250.
- Kurt, A. (2013). Düünden bugüne türk aile yapısı. *Düünden Bugüne Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*. Bursa: Dora Yayınları, 337-364.
- Koçak, M. (2011). Türk ve alman toplumlarına özgü düğün geleneklerindeki benzerlikler ve farklılıklar. *Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*. 21(2). 97-105.
- Koçak H.& Köse Z. (2015). Evlilik öncesi eğitimin aile ve toplum mutluluğuna katkıları. *The Journal of Academic Social Science Studies*. 38(2). 71-84.
- Ural, Ş. (2013). Şehir bilinci/şehrin bilinci, *II. Uluslararası Felsefe Kongresi- Şehir ve Felsefe Sempozyumu Bildirileri içinde* (s. 16-20), Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi Bursa Kültür A.Ş.
- Santur, M. E. (2004). Evlenme âdetleri. Çukurova Üniversitesi. Türkoloji Araştırmaları Merkezi, Makaleler, <http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/27.php>, Erişim tarihi: 23 Aralık 2018.
- Süleymanov, A. (2009). Çağdaş türk toplumunda aile ve evlilik ilişkileri. *Aile ve Toplum* 5(17). 7-17.
- Songur, F. (2017). Şehir Tarihi ve Turizm: Bursa Örneği. *U. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 10(1). 99-124.
- Tacoğlu, T. (2011). Türkiye'de gerçekleştirilen geleneksel evlilik çeşitlerinin nedenleri ve evlilikler üzerinde törenin etkisi. *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2(4). 114-143.
- Tarhan, N. (2005). *Kadın psikolojisi*. İstanbul: Nesin Yayınları.
- Tatar, T. (2000). Gelenek ve gelecek. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi*. 26. 199-215.
- Tekeli, İ. (1999). Bursa'nın tarihinde üç ayrı dönüşüm dönemi https://www.academia.edu/28920692/BURSANIN_TARİHİNDE_ÜÇ_AYRI_DÖNÜŞÜM_DÖNEMİ. Erişim tarihi: 5 Ocak 2019.
- Shils, E. (2002). Gelenek insan bilimlerinde prolegomena, dil gelenek ve yorum, derleme ve tercüme:

Hüsamettin Arslan, İstanbul: Paradigma. 145- 181.

Yılmaz, H. (2015). Bursa fethine yönelik yeni yaklaşımlar ve bursa'nın gerçek fetih tarihi. *Şehir ve Toplum*. 2. 61-74.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

URL1.Gelenek.(t.y.).http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=GELENEK, Erişim tarihi: 15. Aralık 2018.

URL2.Âdet.(t.y.).http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&kelime=âdet&uid=543&guid=TDK.GTS.5c1563f3e850e3.26308904, Erişim tarihi: 15 Aralık 2018.

URL3.EvlenmeGelenekleri.(t.y.).<http://www.bursakulturturizm.gov.tr/TR-70276/evlenme-gelenekleri.html>, Erişim tarihi: 23 Aralık 2018.

URL4. Düğün (Bursa'da Eski Düğün Gelenekleri). (t.y.). <http://bgc.org.tr/ansiklopedi/dugun-bursada-eski-dugun-gelenekleri--.html>, Erişim tarihi:23 Aralık 2018.

SÖZLÜ KAYNAKLAR

K.Ş.- 1: Sevda Altınmakas, 1962, Ortaokul, Ev hanımı, Bursa Merkez Ahmet Paşa Mahallesinden, 3 Ocak 2019.

K.Ş-2: Zeynep Demir, 1986, ,Lise, Özel sektör, Bursa Harmancık İlçesi Dutluca Mahallesinden, 18 Aralık 2018.

K.Ş.-3: Behiye Dolaşan, 1970, Önlisans, Emekli, Bursa Merkez Demirtaş Paşa Mahallesinden, 19 Aralık 2018.

K.Ş.-4: Yurdagül Kutar, 1974, İlkokul, Ev hanımı, Bursa Merkez, Fadıllı Mahallesinden, 19 Aralık 2018.

K.Ş.-5: Emine Tuna, 1972, İlkokul, Ev hanımı, Bursa İznik İlçesi Çiçekli Mahallesinden, 8 Ocak 2019.

EKLER

Ek 1: Tavuk alma sırasında sahte gelin ve damat (K.Ş.4).

Ek 2: Tavuk alma sırasında sahte gelin ve damat ile katılımcıların eğlenmeleri (K.Ş.4).

Ek 3: Tavuk alma sırasında sahte gelin ve damadın topladığı canlı tavuk(K.Ş.4)

Ek 4: Tavuk alma sırasında konukların sahte gelin ve damada para takması(K.Ş.4)